

Jaarstukken 2023

Gemeente
Hengelo

5.1 Hengelo in verbinding

Inleiding

In de Zomerbrief 2022 (juli 2022) is de vorming van een 'strategische agenda' voor het eerst vastgesteld. Daarbij hebben wij aangegeven dat zo'n strategische agenda 'dynamisch' van aard zal zijn en blijven; vooral omdat we leven in tijden van grote inhoudelijke transitie, maar ook de onzekere financiële kaders en randvoorwaarden veroorzaken een grote dynamiek. Het financieel perspectief verandert voortdurend substantieel en alleen met een stevig kompas, lees strategische agenda, kunnen we inhoudelijk en ook financieel voor Hengelo de juiste keuzes maken.

In de begroting 2023-2026 vindt u, via de inmiddels bekende vijf strategische opgaven, een verdere vertaling van onze langjarige koers en van het collegeprogramma.

Het is dus belangrijk om ons te realiseren dat het bouwen aan een strategische agenda een dynamisch proces blijft, dat geen einddatum heeft en geen blauwdruk kent. Onderdelen van de strategische agenda kennen hun eigen (participatieve) proces en doorlopen verschillende snelheden. Zo is in de begroting 2023-2026 de strategische agenda weer nader geconcretiseerd in activiteiten die wij voor ons zien om de koers en ambities van Hengelo dichterbij te brengen. Dat betekent dat we bij dit jaarverslag 2023, als spiegel van de begroting, vooral ingaan op die punten.

1. Toekomstbestendige stedelijke ontwikkeling

Het ontwikkelen van de stad is een continu proces en de Hengelose ambities voor 2040 zijn groot. We willen de kwaliteit van leven voor onze inwoners (brede welvaart/bruto Twents geluk/voorzieningsniveau) verder vergroten en op peil houden. Dat doen we door te focussen op onze twee sterkste kanten: onze aantrekkelijke bruisende stad en de groene technologische topregio. Voortdurend werken we onder meer via de realisatie van bedrijventerreinen, transformatie van de binnenstad, vele woningbouwprojecten en initiatieven op het gebied van mobiliteit aan een toekomstbestendige ontwikkeling van onze stad. Op verschillende plaatsen hebben college en raad zich uitgesproken voor een ambitieus programma in de komende jaren voor wat betreft de groei van Hengelo om zo bij te dragen aan het in stand houden en verbeteren van de leefbaarheid van Twente in het algemeen en Hengelo in het bijzonder. Door de veranderende samenstelling van onze bevolking is het namelijk niet meer vanzelfsprekend dat wij onze manier van leven vast kunnen houden bij de huidige bevolkingssamenstelling. Daarnaast spelen huishoudensverdunding, veranderingen in mobiliteitsbehoeftes, technologische ontwikkelingen en duurzaamheidsopgaven een belangrijke rol in het vormgeven van onze stad. Zo biedt onder meer de omgevingsvisie Hart van Hengelo, de Visie Spoorzone Hengelo Enschede en het in 2023 vastgestelde Mobiliteitsplan 2040 'Heel Hengelo in Beweging' een duidelijke richting voor de ontwikkeling van Hengelo in de komende jaren/decennia. Ook vanuit het Rijk wordt steeds nadrukkelijker gekeken naar de regio's buiten de randstad voor het bijdragen aan de grote Nationale opgaven. In maart 2023 kwamen drie belangrijke adviesraden met het rapport Elke Regio Telt. Het rapport constateert onwenselijke verschillen tussen regio's en onderstreept de noodzaak van integrale benaderingen en maatwerkoplossingen om regionale uitdagingen aan te pakken. Tevens pleit het voor een actieve rol van de overheid in het creëren van randvoorwaarden voor een evenwichtige regionale ontwikkeling. Geadviseerd werd om een evenwichtiger rijksbeleid te voeren met een sterkere oriëntatie op de regio. De groei van de bevolking (wonen) zal niet alleen in de randstad plaatsvinden en ook andere nationale opgaven (o.a. werken, energie, natuur, circulariteit enz.) doen een beroep op alle regio's.

Wat hebben we bereikt/gedaan in 2023?

In dat kader hebben de gemeenten Enschede, Hengelo en Almelo samen met de provincie Overijssel de handen ineengeslagen om een Regionale Stedelijke Investeringsagenda (RSIA) op te stellen. In deze RSIA zijn de ambities voor de toekomstige inrichting van (stedelijk) Twente verwoord. De agenda kijkt vooruit naar de periode 2030-2050 en is in 2023 vastgesteld in de vier colleges van b&w en gs. De RSIA heeft inmiddels geleid tot het opnemen van Twente in de Contourennotitie voor de Nota Ruimte als een regio met potentie voor een schaalessprong en vormt daarmee een bouwsteen voor de Nieuwe Nota Ruimte. Wij zijn als regio naar aanleiding daarvan inmiddels met het Rijk in gesprek over een op te stellen verstedelijkingsstrategie voor Twente, waarover wij in 2024 als vervolgproces van de RSIA ook in onze gemeenteraad in gesprek zullen komen.

Vanuit onze ambities hebben wij lokaal geprioriteerd op de ontwikkeling van de stad en de focusgebieden Hart van Zuid (o.a. de inzet op versnelling woningbouw d.m.v. mobiliteitshub) en binnenstad. Samen met Enschede zijn die onderdeel van de Spoorzone Hengelo-Enschede (SHE). In het gebied tussen station Hengelo, station Kennispark en station Enschede komen alle kansen en opgaven tezamen voor het stedelijk gebied Enschede-Hengelo. De afgelopen twee jaar hebben wij met Enschede intensief gewerkt aan een gezamenlijk verhaal en ontwikkelstrategie voor SHE. De visie die hieruit voort is gekomen is in 2023 vastgesteld door de raad en was tevens het startschot voor de verdere uitwerking van SHE. Ook is in de tweede helft van 2023 de kwartiermaker voor SHE gestart. Daarnaast zijn afgelopen jaar 502 nieuwbouwwoningen opgeleverd en waren eind 2023 ruim 600 woningen in aanbouw. Met de blik vooruit is in het woningbouwprogramma inmiddels voor 4800 woningen geprogrammeerd.

Om de betaalbaarheid en beschikbaarheid van woningen op peil te houden is er een Huisvestingsverordening met een opkoopbescherming en een starterslening ingesteld. Ook zijn we succesvol geweest in het aanvragen van de subsidieregeling Startbouwimpuls, waardoor negen nieuwbouwprojecten een impuls kregen die dreigden te stagneren en zijn de prestatieafspraken 2024-2025 met Welbions ondertekend. Hierin staat onder meer dat Welbions zich committeert aan de bouw van 700 sociale huurwoningen in drie jaar. Ook verduurzaamt Welbions haar bezit naar minimaal energielabel C, uiterlijk in 2028. Daarnaast is om de volkshuisvestelijke vraagstukken van ouderen en urgentiegroepen beter te bedienen in 2023 de Regionale Woonzorgvisie en een afsprakenkader ouderenhuisvesting opgesteld.

Ook is in 2023 gestart met de uitwerking van het Omgevingsprogramma Toekomstbestendige Bedrijventerreinen, die enerzijds vanuit economisch oogpunt noodzakelijk is om de Hengelose bedrijventerreinen te (her)ontwikkelen en revitaliseren (Investeringsgerichte Aanpak Bedrijventerreinen) en anderzijds vanuit duurzaamheid om deze toekomstbestendig te maken op het gebied van energie en klimaatbestendigheid. Daarnaast blijven we, lokaal en regionaal via ondermeer de Twenteboard (Hengelo lid sinds juli 2023) werken aan de promotie van en de instroom in techniek, de bevordering van innovatie en internationalisering, ook samen met het WTC Twente, Novel-T (Kennispark Twente) High Tech Systems Park (Thales), UT, Saxion en ROC van Twente (Hart van Zuid) enz.

Een aantrekkelijke dynamische stedelijke cultuur is een belangrijke pijler om de koers en groeiambitie schaalessprong verder te brengen. We hebben daarom samenwerking opgezocht met de samenwerkende culturele instellingen in en rond Hart van Zuid, o.a. bekend van het OOGST Festival dat dit jaar voor het eerst plaatsvond.

Ook op het vlak van mobiliteit en bereikbaarheid - van essentieel randvoorwaardelijk belang om de ambities van onze stad en regio te realiseren en daarmee de kwaliteit van leven te behouden - zijn in 2023 grote stappen gezet. Na een intensief participatietraject heeft de raad in mei 2023 unaniem het Mobiliteitsplan 2040 'Heel Hengelo in Beweging' vastgesteld. Dit plan legt de beleidskeuzes op het gebied van (transitie van) mobiliteit vast en bevat een uitvoeringsagenda voor mobiliteit tot en met 2040. Onmiddellijk is ook gestart met de eerste prioriteiten uit deze uitvoeringsagenda, het fietsactieplan en de regulering van deelvervoer. Mobiliteit en bereikbaarheid kennen uiteraard bij uitstek een bovenlokale dimensie. Ook daar zijn weer de nodige stappen gezet, bijvoorbeeld met de (afronding van de) verruiming van de Twentekanal en havens, de versnelling van de Amsterdam-Berlijn lijn met 30 minuten en de Ten-T (corridor Zwolle-Enschede)/urban node ontwikkeling.

2. Toekomstbestendig sociaal domein

De gemeente Hengelo wil er altijd zijn voor inwoners die het zonder ondersteuning niet redden. Daarbij helpen wij de mensen de regie over hun leven (terug) te nemen. Om de zorg voor inwoners die het moeilijk hebben ook in de toekomst te kunnen waarborgen, gaan wij de ondersteuning in Hengelo anders organiseren. Dit doen wij door te investeren in een stevige basis met meer voorzieningen in de wijk, dichterbij de Hengeloërs. Wij zorgen ervoor dat de ondersteuning aansluit op bestaande netwerken én maken het gemakkelijk bereikbaar, op een manier die past bij wat inwoners logisch vinden. Want een goed netwerk in de wijk voorkomt veel problemen. Wij verwachten dat dit leidt tot het verbeteren van de door de inwoners ervaren kwaliteit van hulp en ondersteuning. En dat er op die manier minder mensen een beroep hoeven te doen op (dure) maatwerkondersteuning. Daardoor kunnen wij de zorg voor kwetsbare Hengeloërs ook in de toekomst waarborgen.

Het anders organiseren van het sociaal domein doen wij via het 'Nieuw Hengelo's Model' en hebben wij vastgelegd in het 'Transformatieplan, voor een toekomstbestendig sociaal domein voor Hengelo'. 2023 was het eerste uitvoeringsjaar van dit transformatieplan.

Wat hebben we bereikt/gedaan in 2023?

Het eerste jaar van het transformatieplan heeft in het teken gestaan van de opstart van de uitvoering van het

transformatieplan. Het effect op de dienstverlening aan inwoners is in 2023 nog niet zo groot geweest, omdat wij tot 2025 nog maatwerkvoorzieningen hebben en de basisondersteuning nog niet hebben gerealiseerd. Op onderdelen hebben wij echter mooie en merkbare stappen gezet naar de doelstelling om maatwerkondersteuning terug te dringen. Bij de 'Aanvragen 2.0' hebben de inwoners gemerkt dat ze alle benodigde informatie online al konden aanleveren, zodat het gesprek kon gaan over het zo snel mogelijk weer zo maximaal (naar vermogen) meedoen in de maatschappij. En vanuit de aanpak 'Aanmodderen is stoppen' zijn met een aantal gezinnen al afspraken gemaakt om langdurige jeugdzorg trajecten (op onderdelen) om te buigen naar een passend lichter en voorliggend alternatief.

Onze partners hebben wij het afgelopen jaar al volop uitgedaagd mee te denken over de gewenste veranderingen. Zo hebben wij in de marktconsultaties ten behoeve van de verwerving van de basisondersteuning hun ideeën opgehaald over het Hengelo's model. Ook hebben wij ze gevraagd wat nodig is de basisondersteuning in Hengelo vorm te geven. En hebben wij ze uitgedaagd om zich te organiseren in voorbereiding op de aanbesteding van de opdracht basisondersteuning.

Daarnaast hebben wij samen met de veertien Twentse gemeenten, zorgverzekeraar en zorgkantoor Menzis, GGD Twente en de provincie Overijssel ingezet op het bevorderen van de samenwerking op het snijvlak van zorg, welzijn en wonen met het oog op het realiseren van de juiste zorg op de juiste plek voor de inwoners van Twente (Twentse Koers). In 2023 hebben wij meegewerkt aan de totstandkoming van het regiobeeld en het regioplan, bedoeld om urgente problematieken integraal op te pakken.

In financieel opzicht hebben wij het besparingspotentieel voor 2023 volledig kunnen invullen. Grotendeels structureel, voor een klein deel incidenteel. Met name het besparingspotentieel op Jeugd is voor 2023 incidenteel ingevuld. In de uitvoeringsagenda 2024 hebben wij als college de verwachte (financiële) ontwikkelingen (op Jeugd) verder uitgewerkt en hebben wij de gemeenteraad hierover geïnformeerd. Daarnaast is er ook een Regioplan opgesteld naar aanleiding van het Integraal Zorg Akkoord, deze ondersteund ons transformatieplan.

3. Duurzame inrichting

In de Zomernota 2023-2027 stelden wij dat de komende jaren vooral in het teken zullen staan van uitvoering. De gevolgen van de klimaatverandering zijn steeds vaker merkbaar, ook in onze stad en we intensiveren onze inspanningen om die te beperken. Ook voor de energietransitie en dat heeft grote gevolgen. De ongewenste afhankelijkheid van fossiele bronnen en de kwetsbaarheid van de beschikbaarheid daarvan zijn nog duidelijker geworden. De transitie naar een energie neutrale en klimaatbestendige stad is een complexe en veelomvattende opgave die zich uitstrekt over de komende decennia.

Wat hebben we bereikt/gedaan in 2023?

In lijn met de landelijke klimaatdoelstellingen en het klimaatakkoord hebben wij gewerkt aan de uitwerking van onze lokale duurzaamheidsdoelstellingen. Zo hebben wij de visie Duurzaam Hengelo, koers richting 2050 opgesteld en is deze in de raad vastgesteld. Aan de hand van zes thema's zetten we hierin de koers uit voor de duurzame ontwikkeling van Hengelo voor de korte en langere termijn.

Op basis van deze visie stelden we het Programma Duurzaam Hengelo 2050 en het bijbehorende bestedingsplan op, op basis van concrete doelstellingen, activiteiten en indicatoren. Zo zijn stappen gezet met bijvoorbeeld het warmteprogramma en de inzet van de FIXbrigade in samenwerking met de energiecoöperatie Energie van Hengelo en voorbereidingen voor de realisatie van het zonnenveld Boeldershoek. Ook hebben we samen met de gemeenten Almelo, Enschede, woningbouwcorporaties en het Ministerie van BZK de Renovatiedaal Twente getekend. Met deze collectieve verduurzamingsaanpak moeten tot 2030 zeventienduizend huur- en koopwoningen worden verduurzaamd en dragen wij bij aan de terugdringen van energiearmoede.

Ook zijn we gestart met concrete acties om inwoners actief te informeren, adviseren en stimuleren op het gebied van energiebesparing en hebben we een Doe-het-zelf subsidieregeling Hengelo 2023-2026 opgesteld. Ook hebben we het aantal laadvoorzieningen voor elektrische auto's verder uitgebreid en verwachten wij nog op grond van in planning staande toevoegingen een uitbreiding van bijna 40%.

Daarnaast hebben wij samen met onze regiopartners op vele manieren gewerkt aan het klimaatbestendiger maken van onze gemeente. Zowel bij herinrichtingsprojecten als planologische ontwikkelingen maakt klimaatadaptatie een vast onderdeel uit van de inrichting en beoordeling. Door (bovengrondse) waterberging en infiltratievoorzieningen, die zo veel mogelijk in combinatie met ontstening en vergroening worden uitgevoerd, zijn grote stappen gemaakt

om onze fysieke leefomgeving leefbaarder en weerbaarder te maken. In oktober 2023 hebben wij daarvoor het Programma Water en Riolering 2023-2027 vastgesteld, dat zorgt voor duidelijk en uniforme beleidsuitgangspunten en een gedegen uitvoeringsagenda voor water, riolering en klimaatadaptatie.

4. Dwarsthema: Wijkgerichte aanpak

In de begroting gaven wij aan dat wij vanuit de koers voor 2040 de komende jaren zullen inzetten op het behouden en versterken van leefbare wijken, waarbij ontmoeten en goede voorzieningen voorop staan (wonen, zorg, welzijn, veiligheid en de fysieke leefomgeving). Wij willen iedere wijk veilig, leefbaar en vitaal houden. Door op een wijkgerichte manier te investeren en samen te werken met bewoners, partners en ondernemers sluiten ontwikkelingen beter aan op de leefwereld en behoeften van de inwoner. Immers, in wijken en buurten komen de diverse maatschappelijke opgaven en taken van onze gemeente bij elkaar.

Wat hebben we bereikt/gedaan in 2023?

Nadat wij in oktober 2022 de bestuurlijke opdracht "Wijkgericht werken" hebben vastgesteld, hebben wij begin 2023 een projectleider aangetrokken. Wij hebben vervolgens onze wijk- en buurtmonitor doorontwikkeld om via data/informatie meer inzicht te krijgen in de opgaven in de wijken. Verder hebben wij een evaluatie van de pilot wijkveiligheid uitgevoerd in Klein Driene en Groot Driene. Een belangrijk onderdeel van de wijkgerichte aanpak is ook verweven in het transformatieplan voor het sociaal domein (zie strategische opgave 2.). Wij zien kans om vanuit een wijkgerichte aanpak deze werkwijze op basis van algemene voorzieningen verder te verspreiden over Hengelo. Daarbij staat de behoefte en de identiteit van de wijk voorop.

Daarnaast hebben we een programmaplan voor de wijkaanpak de Noork opgesteld, waar wij in 2024 mee zullen starten. De concrete aanpak gaat onder andere in op thema's als groen, netheid, speelvoorzieningen, verkeersveiligheid, aanpak hotspots afvaldump en vervuiling, eenzaamheid, armoede, energiebesparing en gezondheid.

Tot slot hebben wij in 2023 het nieuw integraal veiligheidsbeleid "Veiligheid in actie, samen werken aan de toekomst van Hengelo" voor de periode 2024-2026 opgesteld (om begin 2024 door de raad te worden vastgesteld). Daarmee wordt o.a. een belangrijke stap gezet op het gebied van veiligheid in de wijken, maar ook op het gebied van ondermijning.

5. Dwarsthema: De inwoners centraal

De snel veranderende samenleving vraagt om een flexibele en communicatieve organisatie die in kan spelen op die veranderingen. We moeten tussen (en naast) de inwoners, ondernemers en organisaties in onze stad staan. Daarvoor is onze dienstverlening enorm belangrijk en daar willen wij graag stappen in zetten. Het thema inwoner centraal wordt op het niveau van de strategische agenda verder ingevuld door de aanpak van twee maatschappelijke opgaven: bewonersparticipatie en digitale transformatie.

Wat hebben we bereikt/gedaan in 2023?

Eerder stelden wij in het kader van onze dienstverlening de vier leidende motieven Persoonlijk, Duidelijk, Betrouwbaar en Respectvol vast. Om vanuit dit thema stappen in onze dienstverlening te kunnen maken investeren we in een doelmatige, flexibele en communicatieve organisatie. Daarvoor hebben wij met de leidende motieven als vertrekpunt uitgangspunten geformuleerd voor de dienstverlening door onze organisatie. Op basis hiervan optimaliseren wij op basis van reacties, klachten en andere signalen onze dienstverlening. In het kader van de Zomernota is gekozen voor een basisscenario dienstverlening met een incidentele investeringsimpuls en lichte structurele inzet vanaf 2024.

Daarnaast zijn we gestart met 2 grote opgaven waarin participatie een belangrijke rol speelt. De omgevingsvisie voor het stedelijk gebied en het uitvoeringsplan transformatie sociaal domein. Ook bij de parkeerregulering in Hart van Zuid hebben we een participatietraject gestart. Verder hebben we in het kader van participatie en kindinclusie onder andere met kinderen en jongeren gesproken over verschillende thema's, waaronder duurzaamheid en positieve gezondheid.

Vanuit het programma Digitale Transformatie is ingezet op het het aanjagen van innovatie en zijn we gestart met een flink aantal pilots, waarvan we in de eerste helft van 2024 een aantal resultaten gaan opleveren. Zo hebben we onder andere belangrijke stappen gemaakt in de realisatie van een Digital Twin en een 3D-weergave inclusief toepassing van sensoren voor de herinrichting van de Breemarsweg. De voorbereiding van de lancering van een Minecraft

educatiespel voor basisscholen met de duurzaamheidsvraag rond Lange Wemen. Daarnaast experimenteren wij met herschrijven van standaard brieven naar Helder Hengelo's met behulp van kunstmatige intelligentie. En verder werken wij, ook met het oog op onze dienstverlening, samen met 19 andere gemeenten en universiteiten aan het beter leesbaar maken van (delen van) onze website door deze met kunstmatige intelligentie te vertalen in beelden.

Strategische agenda voorbereidingsbudget

Volg nr.	Prog. nr.	Voorbereidende activiteit	Begroting 2023	Begroting 2023 gewijzigd	Rekening 2023	Verschil
1	1	23-NB-1.3 Veiligheid	100	100	100	-
2	6	23-NB-6.5 Wijkgericht werken	214	214	205	9
3	8	23-NB-8.4 Toekomstbestendige stedelijke ontwikkeling	75	75	51	24
4	9	23-NB-9.6 Bewonersparticipatie; werken met het nieuwe denkkader	50	30	28	2
5		Onderzoek versterking erfgoedfunctie t.b.v. stedelijke ontwikkeling en marketing v/d stad	60	60	95	-35
6		Onderzoek/advies versterking verbinding sociaal en fysiek (sociaal architect) t.b.v. toekomstbestendige stedelijke ontwikkeling	70	70	42	28
7		Herijking van de citymarketingstrategie	25	25	26	-1
		Nog niet geclaimd voorbereidingsbudget	206	-	-	-
Totaal			800	574	547	27

Financiële toelichting

3. Toekomstbestendige stedelijke ontwikkeling (€ 24.000 voordeel)

Samen met de gemeenten Enschede en Almelo en de provincie Overijssel hebben we gewerkt aan de regionale stedelijke investeringsagenda (RSIA) voor de drie Twentse steden. De kosten zijn uiteindelijk lager uitgevallen dan verwacht omdat het externe bureau het werk efficiënter heeft gedaan dan wij van tevoren hadden ingeschat.

5. Onderzoek versterking erfgoedfunctie (€ 35.000 nadeel)

Het nadeel is veroorzaakt door ziektevervanging, wat meer uren gekost heeft dan geraamd. Er is onderzocht hoe cultureel erfgoed als inspiratiebron voor stedelijke ontwikkeling en marketing van de stad kan dienen. Het resultaat van het onderzoek is meer samenhang in de verschillende onderwerpen op het vakgebied erfgoed en daarmee een meer integrale benadering die beter aansluit bij de ontwikkelopgaven. De bevindingen hiervan worden verwerkt in het omgevingsprogramma cultureel erfgoed waarover de raad medio 2024 geïnformeerd wordt.

6. Onderzoek versterking sociaal en fysiek (€ 28.000 voordeel)

Om integraal werken verder vorm te geven en gestructureerd onderdeel van de werkwijze (Hengelo's Werken) te laten zijn is een sociaal architect ingezet. Vanuit omgevingspsychologie is gewerkt aan integraal werken over de domeinen. Het aantal uren van de sociaal architect is in rekening gebracht en is iets minder dan vooraf begroot.